

NORDLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

Strek i laget: en kartlegging av hvordan FNs bærekraftsmål implementeres i regional og kommunal planlegging

Webinar – fylkeskommunene og regionale aktører 04.09.2020
Aase Kristine Lundberg, seniorforsker
akl@nforsk.no

Fra globalt til lokalt nivå

- Lokalisering – prosess og resultat
- Ingen oppskrift, men mange ressurser tilgjengelig – som www.local2030.org
- Regional og lokal relevans, samtidig som utgangspunktet for Agenda2030 må ivaretas
- Tyngdepunktsforskyvning og sammenhengstenkning
- Forholdet mellom mål og målbarhet

“Localizing” is the process of taking into account subnational contexts in the achievement of the 2030 Agenda

Strekk i laget: En kartlegging av hvordan FNs bærekrafts- mål implementeres i regional og kommunal planlegging

Aase Kristine Lundberg,
Kjersti Granås Bardal,
Bjørn Vidar Vangelsten,
Mathias Brynildsen
Reinar og Maiken Bjørkan
(Nordlandsforskning)
Tim Richardson (NMBU)

NF rapport nr.: 7/2020

«Å gå løs på rapporter på 180 sider er tungt for å finne det som er relevant for vårt arbeid. Vi skal finne tak i det vi trenger for vår kommune, og det må være konkret og forståelig (fra intervju med en av kommunene i studien)».

Problemstillinger

1. Hvordan blir bærekraftsmålene implementert i lokal og regional planlegging og hvilke metoder, modeller og verktøy benyttes?
2. Hva tilfører bærekraftsmålene som rammeverk og planverktøy for planlegging?
3. I hva slags grad fører bærekraftsmålene til endringer i politiske prioriteringer, organisering og samarbeid?
4. Hvordan er forholdet mellom kommunenes og fylkeskommunenes arbeid med implementeringen av bærekraftsmålene i planlegging?
5. Hvilke metoder, modeller og verktøy er beskrevet i den nasjonale og internasjonale litteraturen, og hva vektlegges som avgjørende i arbeidet med implementering av bærekraftsmålene på lokalt og regionalt nivå med relevans for norsk planlegging?
6. Hva er utfordringene for lokal og regional implementering av bærekraftsmålene i planlegging og hvordan kan disse håndteres gjennom fremtidig utviklingsarbeid?

Metodisk tilnærming

- Spørreundersøkelse til alle norske kommuner
 - Hva er statusen for det pågående arbeidet?
- Dybdestudie av erfaringene fra
 - 6 kommuner: Arendal, Asker, Gloppen, Lunner, Narvik og Ålesund
 - 5 fylkeskommuner: Agder, Møre og Romsdal, Nordland, Vestland og Viken
 - Intervjuer og dokumentstudier
- Kunnskapsgjennomgang av litteratur
 - Vitenskapelige publikasjoner
 - Rapporter, veiledere, plattformer, masteroppgaver
- Kartlegging av nettverk

Status anno juni 2020:

- Tidlig fase, foreløpig på et strategisk nivå
- Store variasjoner – kommunestørrelse har betydning
- Kommunene leder an, fylkeskommunene kommer etter
- Politisk forankring og ledelsesdrevet
- Plan- og bygningsloven er et egnet rammeverk
- Velkjente barrierer som må håndteres
- Behov for relevante verktøy, ulike syn på indikatorer
- Samstemthet intetnt og på tvers av nivå

Noen erfaringer så langt

«En erfaring er en umiddelbar entusiasme for å jobbe med bærekraft og bærekraftsmålene som overordnet tematikk, for å være med på å jobbe med noe nytt og viktig, fulgt av en frustrasjon over at det er en krevende oppgave å operasjonalisere målene på lokalt nivå»
(fra intervju med en fylkeskommune)

«For det er jeg litt redd for, at man bare putter bærekraftsmål på alt man gjør og finner på, og at man ikke endrer retning. At det bare blir en ny innpakning. Så den største barrieren er kanskje å se hvordan skal dette få betydning for våre prioriteringer konkret»
(fra intervju med en av kommunene).

Spørreundersøkelse til alle landets kommuner

- Sendt ut til totalt 715 personer i alle landets 356 kommuner
- Totalt 132 svar fra 109 kommuner
- Mottatt svar fra 30 % av kommunene, med god dekning både geografisk og når det gjelder kommunestørrelse.

Region	Svarrate kommuner
Oslo	100 %
Viken	33 %
Innlandet	20 %
Vestfold og Telemark	26 %
Agder	48 %
Rogaland	22 %
Vestland	26 %
Møre og Romsdal	23 %
Trøndelag	39 %
Nordland	41 %
Troms og Finnmark	26 %
TOTALT	31 %

Arbeidet med bærekraftsmålene så langt

- Stor variasjon i hvor kommunene står!
- Respondentene ser stort potensial i bærekraftsmålene som verktøy. Hele 76 % er i «stor» eller «meget stor» grad enig i påstanden. Effekten er enda tydeligere i de kommunene som jobber med å revidere kommuneplanens samfunnsdel:
 - «et allment kjent rammeverk, som mobiliserer» og «gir en fin systematikk i arbeidet».
- Begrenset med politiske prosesser rundt bærekraftsmålene, men mer i større kommuner
- Har i begrenset grad resultert i økt samarbeid internt i kommunen og begrenset med involvering
- Trend mot at bærekraftsmålene i noe større grad er et viktig styringsverktøy for politikk og prioriteringer i store enn i små kommuner
 - «Mangler verktøykasse for å ta i bruk målene i konkrete prosjekter/planer» og at de er «vanskelig å konkretisere - blir lett floskler».
- Et stykke fram til at de i dag fungerer som styrings- og beslutningsverktøy.

I hvilken grad har innføringen av FNs bærekraftsmål som rammeverk innebåret noe kvalitativt nytt for planarbeidet i kommunen?

Vi jobber som sagt for et bærekraftig lokalsamfunn, og mener ikke det er så mye nytt i FNs bærekraftsmål.

Det gir en retning tidlig i kommuneplanprosessen - bidrar (forhåpentligvis) til at vi får en mer strukturert og konkret prosess enn i tidligere revisjoner

Mangler verktøykasse for å ta i bruk målene i konkrete prosjekter/planer.

Kommuneplanlegging, arealplanlegging og byggesak er i hovedsak basert på gjennomføring og realisme. Elementer som gjør at realismen reduseres eller gjennomføringen fordyres, fører til at bærekraftige elementer i planlegging ikke hensyntas særlig.

Prioritering av mål

- 1/3 har prioritert noen mål foran andre.

- Oftest prioritert:

- Sjeldnest prioritert:

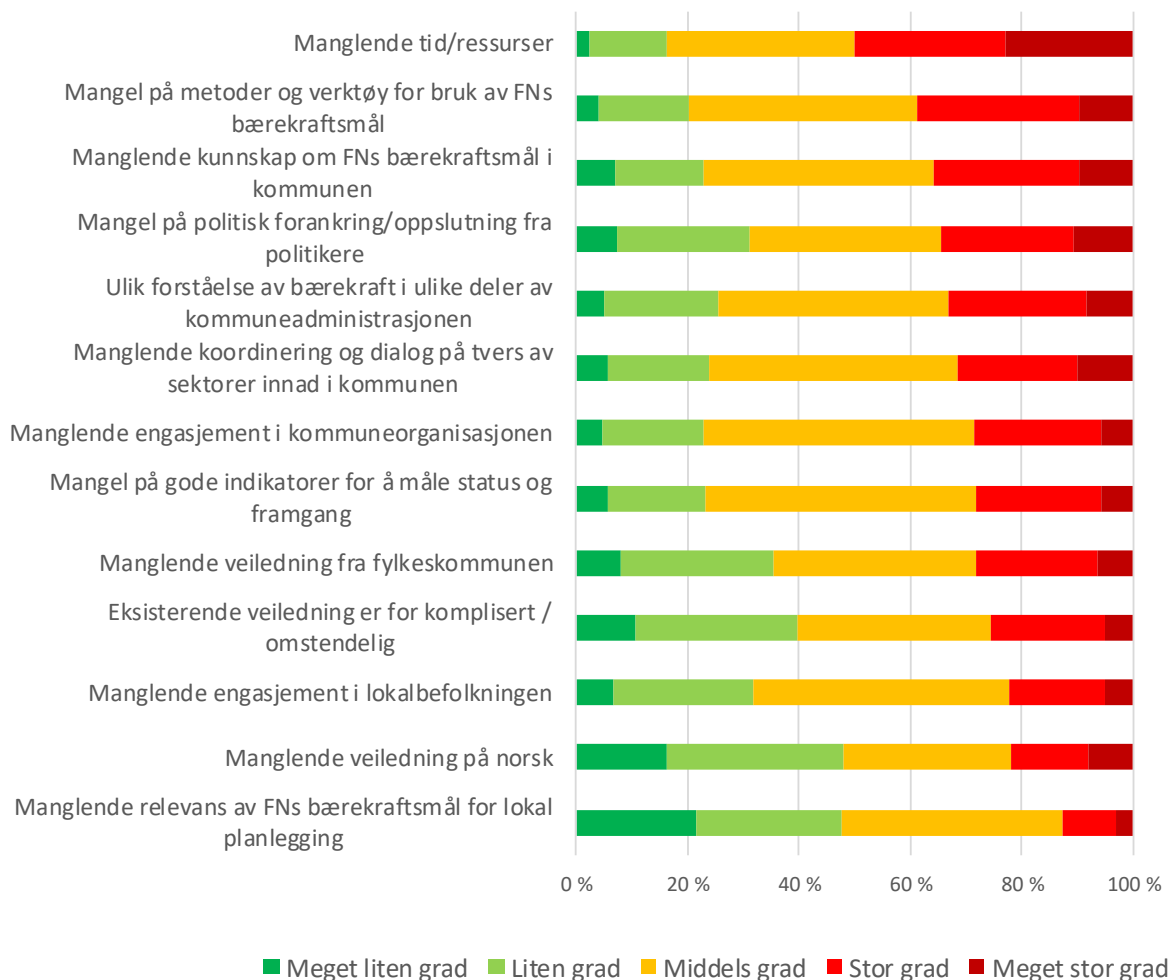
- Handler mye om lokal relevans, lokale utfordringer og mulighet til å påvirke.

#	Bærekraftsmål	Antall respondenter som oppgir at kommunen har prioritert dette målet	Andel av de som har listet prioriterte mål som har prioritert dette målet	Andel respondenter som oppgir at kommunen har prioritert dette målet
3	God helse	22	88 %	17 %
4	God utdanning	19	76 %	14 %
13	Stoppe klimaendringene	18	72 %	14 %
11	Bærekraftige byer og samfunn	17	68 %	13 %
8	Anstendig arbeid og økonomisk vekst	14	56 %	11 %
9	Innovasjon og infrastruktur	13	52 %	10 %
17	Samarbeid for å nå målene	13	52 %	10 %
15	Liv på land	11	44 %	8 %
7	Ren energi for alle	10	40 %	8 %
14	Liv under vann	10	40 %	8 %
5	Likestilling mellom kjønnene	8	32 %	6 %
6	Rent vann og gode sanitærforhold	8	32 %	6 %
10	Mindre ulikhet	8	32 %	6 %
12	Ansvarlig forbruk og produksjon	8	32 %	6 %
16	Fred og rettferdighet	6	24 %	5 %
1	Utrydde fattigdom	4	16 %	3 %
2	Utrydde sult	3	12 %	2 %

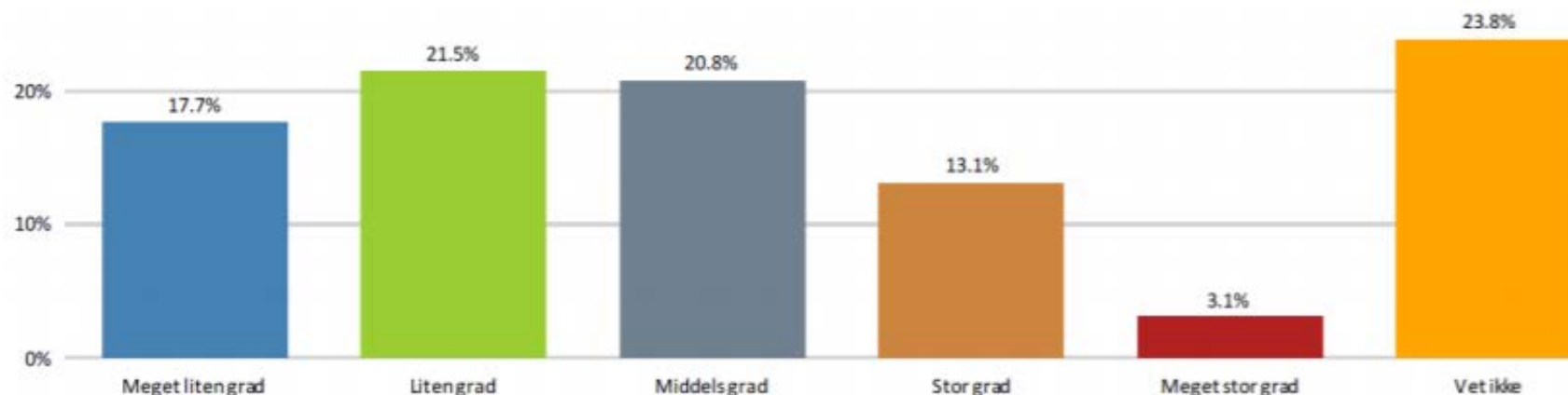

Velkjente barrierer

«Vi har markedsført klimapodcastene til Miljødirektoratet som en nyttig kilde til kunnskap i klimanettverket og i organisasjonen - men jeg må med skam å melde innrømme at det er først nå nylig jeg selv fant tid til å høre på dem (utenfor arbeidstid og med strikketøy)»

Veiledning og støtte fra fylkeskommunen

Figur 16: I hvilken grad gir fylkeskommunen støtte og veiledning i implementering av FNs bærekraftsmål som planverktøy i kommunen?

Erfaringsstudie av utvalgte kommuner og fylkeskommuner

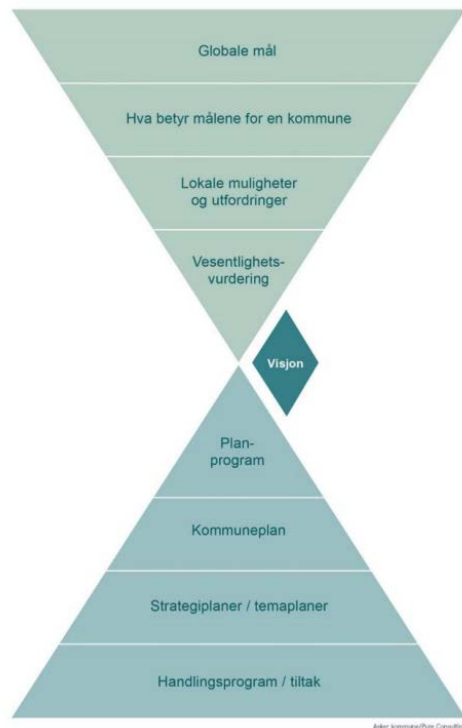
- Utvalg som representerer en bredde: geografi, størrelse, befolkning og tidligere arbeid med bærekraftsmålene
- Favne dynamikken mellom kommunalt og regionalt nivå
- 11 intervju med 14 personer totalt,
 - Transkribert og oppsummert.
Referat godkjent av informantene
- Dokumentstudier: prosessbeskrivelser, høringsdokument, endelige planer.
- Fokus: Erfaringer og lærdom så langt i prosessene

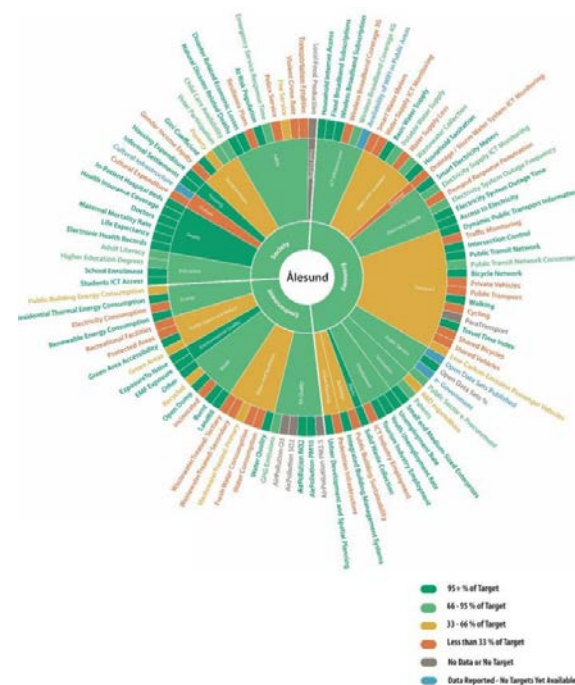
Bakgrunn og motivasjon for å jobbe med bærekraftsmålene

- Forventninger
 - De nasjonale forventningene – «det er forventet av oss»
- Virkemiddel
 - Helhetlig, tverrsektoriell tilnærming til planlegging – «fornuftig»
- Ytre press (på linje med at det er forventete)
 - Næringsliv og politikere
- Ønske om å bidra i en global sammenheng
- Betydningen av nettverk, inspirasjon utenfra og enkeltpersoners rolle
- Sammenslåingsprosesser – verktøy for å bygge nye kommuner og fylkeskommuner

Eksempler på ulike tilnærminger

Gruppering av bærekraftsmålene i kunnskapsgrunnlaget til Viken fylkeskommune (Kilde: Viken fylkeskommune, 2019)

Visualisering av hvordan Asker kommune har arbeidet med å implementere bærekraftsmålene i sitt syrings- og plansystem (Kilde: Asker kommune)

Styrker og svakheter ved ulike tilnærminger

Verktøy/metode	Hvem	Styrker	Svakheter
Key Performance Indicators (KPI-U4SSC)	Asker Ålesund	+ Visuell og oversiktlig + Forbedringsområder + Nullpunkt + System for rapportering	- Målnivå - Manglende vekting - Handlingsorientert
Vesentlighetsanalyse	Asker Arendal Narvik	+ Prosessfokus + Forankring + Lokal omsetting + Tilpasse ulike behov og omfang	- Håndtere alle målene
Tematiske Innsatsområder (The Future is NOW, 2019)	Viken	+ Sammenheng på tvers av målområder + Alle mål	- Omfattende og ressurskrevende
Statistikkbank	Viken Lunner Vestland	+ Oversiktlig fremstilling av relevante data	- Sammenhenger og målkonflikter - Manglende statistikk
Fremtidslab	Ålesund	+ Visualisere effekter + Bredt spekter av partnere	- Må settes forutsetninger

Fylkeskommunenes arbeid så langt

Fylkeskom muner	Relevante planer og planprosesser	Tilnærming
Agder	Regionalplan Agder 2030	Ikke valgt spesifikke mål. Bærekraftsmålene har ligget i mandatet til «Agder 2030».
Nordland	Planstrategi-prosess	Ikke kommet så langt i prosessen at spesifikke mål er valgt ut ennå
Møre og Romsdal	Planstrategi-prosess	Ikke valgt spesifikke bærekraftsmål. Tre foreslåtte overordnede mål i planstrategien som dekker de tre dimensjonene i bærekraftsbegrepet
Vestland	Planstrategi-prosess	Valgt ut fire overordnede målområder basert på regionale utfordringer som samsvarer med 9 bærekraftsmål: 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15.
Viken	Planstrategi-prosess	Foreslått seks tematiske innsatsområder i utkast til planstrategi som dekker alle bærekraftsmålene (ref «The future is now»).

Fylkeskommunen som planmyndighet og planveileder

- Betydelig forbedringspotensialet: veileder, samarbeidsaktør og koordinator
- FK selv opplever det som utfordrende
 - Implementering i regional planlegging samtidig som det pågår lokalt planarbeid
 - Utviklingsarbeid, «bak på», uklart hva som forventes og hva det vil si å legge bærekraftsmålene til grunn
- Kommunene peker ikke på fylkeskommunene som sentrale
 - En av kommune i utvalget etterlyser bistand fra fylkeskommunen, mens flertallet synes å være mer opptatt av å lære fra andre kommuner eller fra internasjonale partnere.

Bærekraftmålene som ramme for planlegging

- Gjennomgående positive:
 - helhetstankegang
 - tverrsektorielt
 - bedre samordning av planer og forenkling av plansystemet
 - bredden i samfunnsoppdraget
 - synliggjøring av målkonflikter
- Men også litt avventende: «det vil virkelig vise seg i neste runde med arealplaner og oppfølging av planstrategier»
- Tema som faller utenfor – landbruk, matjord, kultur
- Hvordan ser egentlig gode planer basert på bærekraftsmålene ut?

Utfordringer

- #1: Helhetlig versus spisset tilnærming til bærekraftsmålene i planlegging
- #2: Manglende samstemthet og koordinering i implementeringen av bærekraftsmålene i planlegging
- #3: Behov for bedre oversikt over mangfoldet av planverktøy
- #4: Bærekraftsmålene må gjøres relevant for både små og store kommuner
- #5: Å gå fra bærekraftsmålene som overordnet rammeverk for samfunnsplanlegging til konkret handling

- Målsetning: utvikle et rammeverk for implementering av FNs bærekraftsmål i lokal og regional planlegging
- Samarbeidsprosjekt finansiert av Norges forskningsråd, DEMOS-program
- Prosjektperiode: 2020-2023
- Budsjett: 11 millioner
- 22 samarbeidspartnere – blant annet fylkeskommunen og fylkesmannen i Vestland og Nordland og 7 kommuner

Bærekraftigsutfordringen(e) for norske (fylkes)kommuner

- Hvilke forståelse av bærekraftsbegrepet legger din kommune til grunn og hvilke av FNs bærekraftsmål er relevante for din kommune?
- Hva gjør kommunen i dag som
 - styrker bærekraftsmålene?
 - svekker bærekraftsmålene?
 - skaper positive synergier mellom bærekraftsmålene?
- Hva kan kommunene gjøre som bidrar til å sikre
 - Økologisk langsiktig bærekraft lokalt og globalt?
 - En mer rettferdig fordeling av goder og byrder
 - Globalt
 - Nasjonalt
 - Mellom generasjoner
- Hva ønsker din kommune av andre aktører for å realisere bærekraftsmålene:
 - Staten? Fylkeskommunen? Næringslivet lokalt? Innbygger lokalt?

GLOBALE BÆREKRAFTSMÅL

Takk for
oppmerksomheten!

akl@nforsk.no
www.fieldofgoals.no